



1. DRŽAVNO TEKMOVANJE IZ ZNANJA SOCIOLOGIJE ZA SREDNJE ŠOLE

8. marec 2024, Filozofska fakulteta UL

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec,

na list za odgovore najprej prilepi svojo šifro.

Po poli z vprašanji lahko poljubno pišeš, odgovori na njej se ne bodo upoštevali. Po končanem tekmovanju jo lahko odneseš s seboj. Vse svoje odgovore vpisuj na list za odgovore.

Preden odgovoriš na vprašanja, jih pozorno preberi. Če se zmotiš, prečrtaj napačni odgovor in označi, kateri odgovor naj upošteva ocenjevalec oziroma ocenjevalka. Če odgovora ne bo mogoče razbrati, zanj ne boš dobil/-a točke.

Pola vsebuje 65 vprašanj, za pravilne odgovore pa skupaj lahko dobiš 50 točk.

Prosimo, piši čitljivo. Za pisalo lahko uporabljaš kemični svinčnik ali nalivno pero, drugih pisal ali korekturnih sredstev ni dovoljeno uporabljati.

Za reševanje imaš na voljo 90 minut.

Veliko uspeha na tekmovanju!

I. SKLOP

Pri nalogah od 1 do 30 na listu za odgovore označi odgovor P, če je trditev pravilna, oziroma odgovor N, če je trditev napačna. Vsak pravilni odgovor je vreden 0,5 točke.

1	V prvi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja je prišlo do manjšega upada razvez, v drugi polovici devetdesetih let pa se je število razvez spet povečalo.
2	V Sloveniji je do leta 2000 obstajala zakonska pravica do umetne oploditve za samske ženske.
3	Sociološke raziskave ugotavljajo, da so medgeneracijski odnosi najbolj kakovostni, ko različne generacije ljudi živijo skupaj v isti hiši.
4	V Sloveniji so trendi spreminjanja družine podobni tistim v vzhodnih družbah.
5	Matriarhat in matrifokalnost nista sinonima.
6	Pojav povečane vertikalizacije večgeneracijskih družin pomeni, da ima zaradi podaljševanja življenjske dobe več generacij med seboj tesnejše stike.
7	Zakonska zveza in kohabitacija sta v nekaterih postmodernih družbah pravno izenačeni.
8	Za zaposlitveno vedenje žensk v Sloveniji je značilno, da se po porodniškem in starševskem dopustu večina vrne v službo.
9	Pred letom 2003 očetje v Sloveniji niso imeli pravice koristiti očetovskega dopusta.
10	Ker se družinsko življenje v sodobni družbi temeljito spreminja, lahko sklepamo, da družina kot temeljna družbena institucija propada.
11	Pluralizacija družinskih potekov se med drugim kaže v spreminjanju maritalnega vedenja.
12	Delež otrok, ki se rodijo neporočenim staršem, narašča.
13	Raziskave mladine kažejo, da mladi zelo cenijo družinsko življenje in se zato hitreje poročajo kot generacije pred njimi.
14	Večja socialna negotovost enostarševskih družin preprečuje porast razvez.
15	Biološko in socialno očetovstvo je povezano z reorganiziranimi družinami.
16	Raziskave potrjujejo, da delež enostarševskih očetovskih družin v zadnjih dveh desetletjih ostaja nespremenjen.
17	Dodelitve otrok v skrbništvo očetom so v Sloveniji redke, saj sodišča še vedno skrb za otroke postavljajo v domeno mater.
18	Med revnimi družinami je največ enostarševskih.
19	Zaradi večje socialne izključenosti in ranljivosti enostarševskih družin lahko sklepamo, da v takih družinah obstaja manjša kvaliteta medsebojnih odnosov.
20	Od osemdesetih let prejšnjega stoletja postaja zaposlitveni vzorec žensk podoben enorogemu moškemu vzorcu zaposlitve.
21	Čeprav se starost ob rojstvu prvega otroka povečuje, ima vse več žensk v Sloveniji več otrok.
22	Zaradi pojava novega očetovstva se je skrb za otroke v sodobni slovenski družini enakomerno porazdelila med oba starša.
23	Ko se ženska po dopustu za nego in varstvo otroka vrne na delovno mesto, se tradicionalni vzorec delitve dela v družini spremeni v simetričnega.
24	Porast protektivnega otroštva pomeni pritisk na starše iz nižjih družbenih slojev, saj skrb za otroke od njih zahteva več osebnega žrtvovanja, ker imajo manj finančnih sredstev kot starši iz višjih družbenih slojev.
25	Protektivno otroštvo in pojav novega očetovstva se izražata v vse večji vključenosti bodočih očetov pri pregledih nosečnice.
26	Moški se v družinskem vsakdanjem življenju pogosteje kot z vzgojo otrok ukvarjajo z gospodinjstvom.
27	Redistribucija družinskega dela se izpelje s pomočjo neformalne mreže tako, da presežke dela namesto moškega partnerja opravijo druge ženske, na primer babice, sosede ali prijateljice.
28	V urbanih okoljih je uporaba podpornih neformalnih mrež in plačanih servisnih služb v gospodinjstvu manj stigmatizirana kot v ruralnih.
29	Koncept praznega gnezda v sociologiji se nanaša na migracije, ko otroci zapustijo državo, v kateri so se rodili.
30	Socialno in simbolno sorodstvo sta sopomenki.

II. SKLOP


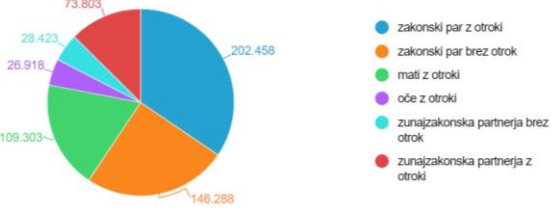

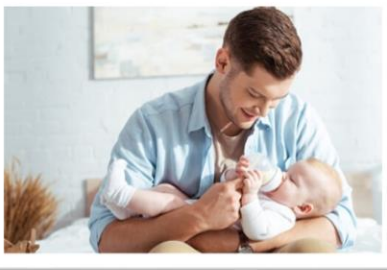
Pri nalogah od 1 do 15 na listu za odgovore obkroži črko, ki označuje pravilni odgovor. Vsak pravilni odgovor je vreden 1 točko.


1. **Katera skupina ljudi bo potrebovala največ dodatnih formalnih virov za zagotavljanje vseh potreb po socialni opori?**
 - a. Tisti, ki imajo omejena družinska omrežja
 - b. Tisti, ki imajo omejena omrežja širšega bivalnega okolja
 - c. Tisti, ki imajo omejena omrežja ožjega bivalnega okolja
 - d. Vsi približno enako
2. **Katera trditev o nasilju je napačna?**
 - a. Obstaja visoka korelacija med partnerskim nasiljem in nasiljem nad otroki
 - b. V otroštvu več moških doživlja nasilje
 - c. V odrasli dobi več žensk doživlja nasilje
 - d. Med oblikami nasilja je najpogostejše spolno nasilje
3. **Do katerega leta so v popisih prebivalstva enostarševske družine spadale v kategorijo »nepopolnih družin?«**
 - a. 1951
 - b. 1961
 - c. 1981
 - d. 1991
4. **Kaj pomeni »dvojna obremenjenost« žensk?**
 - a. Ženska je obremenjena z zaposlitvijo in delom v družini
 - b. Ženska igra vlogo matere in žene
 - c. Ženska gradi dve profesionalni karieri
 - d. Ženska v času porodniškega dopusta hodi v službo
5. **Vsaka peta ženska v Sloveniji je žrtev svojega partnerja. S še katero evropsko državo Slovenija odstopa od ostalih držav po deležu ljudi, ki se doma počutijo »nekoliko nevarno« oziroma »zelo nevarno?«**
 - a. Finska
 - b. Anglija
 - c. Poljska
 - d. Španija
6. **Katero obliko kazni je v raziskavi o odnosu državljanek in državljanov Slovenije do nasilja večina anketirancev opredelila kot najprimernejšo?**
 - a. Visoka denarna globa
 - b. Smrtna kazen
 - c. Odvzem prostosti
 - d. Družbeno koristno delo
7. **Žrtve nasilja v družini so lahko tudi starejši družinski člani. Katero obliko nasilja doživljajo najpogosteje?**
 - a. Spolno nasilje
 - b. Ekonomsko nasilje
 - c. Psihično nasilje
 - d. Fizično nasilje
8. **Kako se izraža protektivno otroštvo?**
 - a. V intenzivni skrbi za razvoj, blaginjo in izobraževanje otrok
 - b. V intenzivnem zagovarjanju otrok in skrbi za finančno blagostanje otrok
 - c. V poostrenem nadzoru staršev
 - d. V permissivni vzgoji

- 9. Kaj povzroča dejstvo, da se otroci s pomočjo starševskega nadzora vedno mlajši vključujejo v intenzivno vsakdanje življenje?**
- Sindrom nemirnih nog
 - Sindrom otroške naglice
 - Sindrom otroške preganjavice
 - Vietnamski sindrom
- 10. Za katero izmed societalnih funkcij družine je v večini družb posebej zaželeno, da se izvaja v okviru družine?**
- Reproduktivna funkcija
 - Socializacijska funkcija
 - Ekonomska funkcija
 - Čustvena funkcija
- 11. Razmerje med zaposlenostjo in družino je eno od osnovnih področij družinske politike v Evropi. Kaj vključuje družinska politika na tem področju?**
- Ukrepe za boljše plačilo enega starša, da bi lahko drugi ostal doma in skrbel za družino
 - Ukrepe za bolj enakopravno delitev dela znotraj družine in za usklajitev med delovnim časom in družino
 - Ukrepe za ekološko učinkovitost tako družin kot delovnega mesta
 - Ukrepe za povečanje števila družinskih članov in skrajševanje delovnega časa
- 12. Kateri tip družine je po Parsonsu idealni tip družine v modernih družbah?**
- Jedrna družina
 - Enostarševska družina
 - Razširjena družina
 - Istospolna družina
- 13. Katera lastnost NI značilnost integrirane delitve vlog v partnerski/zakonski zvezi ali družini.**
- Izmenjava vlog med partnerjema na vseh področjih
 - Soodgovornost za nego in vzgojo otrok
 - Pomembne družinske odločitve sprejema moški
 - Oba partnerja sta zaposlena
- 14. Kako imenujemo družino, v kateri zakonca živita samostojno, ločeno od sorodnikov?**
- Matrilokalna družina
 - Patrilokalna družina
 - Neolokalna družina
 - Samolokalna družina
- 15. Kako se danes agnatsko pravilo odraža na primeru priimkov?**
- Otrok prevzame očetov priimek
 - Otrok prevzame materin priimek
 - Otrok prevzame priimek očeta in matere
 - Otrok prevzame krstno ime očeta


III. SKLOP

Preberi oziroma poglej vir in odgovori na vprašanje. Na listu za rešitve obkroži črko, ki označuje pravilni odgovor. Vsak pravilni odgovor je vreden 1 točko.


<p>VIR 1</p>  <p>(Vir: OnaPlus)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>S katerim pojmom označujemo proces spreminjanja otroštva, na katerega nakazuje slika?</p> <ol style="list-style-type: none"> Helikoptersko otroštvo Protektivno otroštvo Helikoptersko starševstvo Protektivno starševstvo
<p>VIR 2</p>  <p>(Družine po tipu, 2021, vir: Statistični urad RS)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>Koliko družin je leta 2021 živelo v Sloveniji glede na pravno definicijo družine? Pomagaj si s podatki v grafu.</p> <ol style="list-style-type: none"> Več kot 400.000 Več kot 450.000 Več kot 500.000 Več kot 550.000
<p>VIR 3</p>  <p>(Vir: time.com)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>Na kateri razširjeni pojav življenjskega sloga mladih po tridesetem (v odnosu do staršev) spominja naslednja fotografija? Poimenuj jo z ustreznim sociološkim terminom.</p> <ol style="list-style-type: none"> Helikopterska starša Hotel mama LAT faza Matriarhat
<p>VIR 4</p>  <p>(Vir: stock.adobe.com)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>Na kakšen način očetovski dopust, ki je bil uveden z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, vpliva na očete?</p> <ol style="list-style-type: none"> Očetje so pod večjim pritiskom, ker morajo skrbeti za otroke, a hkrati dobivajo večje družinske prejemke Očetje prevzemajo vloge, ki bi jih morale opravljati matere Očetje lažje razvijejo očetovsko identiteto Očetje razvijejo bolj ljubezniv odnos do svoje žene

VIR 5	Vprašanje
 <p>(Vir: rtvslo.si)</p>	<p>Kitajski umetnik Han Meilin je za kitajsko leto prašiča oblikoval posebno znamko s podobo petčlanske družine prašičkov. Znamko so potrdile kitajske oblasti, ki po politiki enega otroka zdaj pozivajo k večjim družinam. Na katero funkcijo družine primarno namiguje ta znamka?</p> <ol style="list-style-type: none"> Čustvena funkcija Socializacijska funkcija Reproduktivna funkcija Ekonomska funkcija

VIR 6	Vprašanje
<p>Glasbenica Neisha prihaja iz številčne družine, saj imajo njeni starši šest otrok. »Res nas je veliko in lahko si predstavljate, kako so videti družinska srečanja. Glasna in zabavna,« v smehu pove Neisha, ki pravi, da se vseh šest otrok strinja, da je temelj njihove velike družine mama Tatjana.</p> <p>(Vir: https://odkrito.svet24.si/, 27. 3. 2018)</p>	<p>Poimenujte sociološki tip družine, v kateri je živela Neisha.</p> <ol style="list-style-type: none"> Razširjena družina Nuklearna družina Istospolna družina Posvojiteljska družina

VIR 7	Vprašanje
 <p>(Vir: Siol.net)</p>	<p>Katero obliko nasilja naslavlja plakat?</p> <ol style="list-style-type: none"> Psihološko nasilje Ekonomsko nasilje Nasilje v družini Femicid

VIR 8	Vprašanje
 <p>(vir: bigthink.com)</p>	<p>Na kateri družbeni pojav nakazuje slika?</p> <ol style="list-style-type: none"> Poliandrija Poliginija Poligamija Polidramija

VIR 9	Vprašanje
 <p>(vir: abc)</p>	<p>Na sliki je fotografija istospolnega para s posvojenim otrokom iz nanižanke <i>Modern family</i>. Ali se v Sloveniji istospolni pari lahko poročijo in posvojijo otroka?</p> <p>a. Da b. Ne c. Lahko se poročijo, ne morejo pa posvojiti otroka d. Lahko se registrirajo, otroka pa lahko posvojijo le, če gre za biološkega otroka drugega partnerja</p>

VIR 10	Vprašanje
 <p>(vir: shutterstock)</p>	<p>Katerega leta je bil v Sloveniji uveden očetovski dopust?</p> <p>a. 1991 b. 1997 c. 2000 d. 2001</p>

IV. SKLOP

Presodi, ali so spodnje trditve pravilne (obkroži DA) ali nepravilne (obkroži NE). Ustrezno označi na listu za odgovore. Vsak pravilni odgovor je vreden 1 točko.

1.	V patrilokalni skupnosti zakonca živita v gospodinjstvu močeve družine orientacije.
2.	Modificirana razširjena družina je tip družine v Brownovi tipologiji družin.
3.	Družina, v kateri se rodi otrok, je z vidika tega otroka družina prokreacije.
4.	Pastork je oblika obrednega oziroma simbolnega sorodstva.
5.	V družini, kjer gospodinjstva dela opravlja samo ženska, obstaja segregirana oziroma asimetrična delitev dela.
6.	Pravilo endogamije pomeni, da se posameznik ne sme poročiti pred 18. letom starosti.
7.	Boter in botra sta oblika krvnega sorodstva.
8.	Zakonska zveza postane laična (civilna) institucija po francoski revoluciji.
9.	Funkcijska dezorganizacija družine nastopi takrat, ko se spremeni oblika družine.
10.	V Sloveniji je največ razvez med mlajšimi odraslimi z otroki, ki se razvežejo že v prvih letih zakonske zveze.